

Allah'ın Nefsi

Bizim asrımızın müthiş gelişmelerine rağmen insanların manevi zayıflığı ve gerileyişinin en birinci sebebi, bilgi kirliliğidir. Bu kirlenmenin en birinci sonucu olarak bazı insanlar tam maddeci ve dünyacı oluyor; bazıları saf soyutu, manayı ve uhreviliği seçiyor. İnsanların çoğunluğu ise ortada nötr olarak durup ne yapacaklarını bilmiyorlar. Çünkü bu ortadireğin ilim kaynakları olan ve aşırı materyalizm ile aşırı zühdü dengelemeleri gereken mevcut dini ve ilmi kurumlar, dini de ilmi de kabul edilmeyecek şekilde gerçeklikten ve hakikatten o kadar kopuk ve absürt olarak anlatıyorlar ki; eğer insanlık büyük bir felaket veya kıyametle yüz yüze gelirse bunların yüzündendir, diyebiliriz.

Böyle bir felaketin önlenmesinin en birinci çaresi olarak; din ve ilim adamlarının soyut ve somut, madde ve mana, dünya ve ahiret ayırdıkları; sonsuz bir gerçekliğin iki farklı yüzüdürler, diye bilmeleri gerekir. Ve eğer insanlığın bu iki ana damarı birlik ve tevhid demek olan bu canlılığı elde edebilirlerse, insanlık yeniden yeryüzünün varisi olur; dünyanın ömrü uzar.

Biz burada bu birliği sağlayacak beş ayetin kısa tefsirini vereceğiz. Çağımızın en büyük müfessiri olan Bediüzzaman'dan da beş anahtar kavramı açıklayacağız. Fakat önce herkesin her zaman kullandığı iki noktayı özet olarak bilmemiz gerekir; şöyle ki:

Bütün aydın Müslümanlar, bir esma dersi olarak hadisten öğrendikleri üzere, Allah'ın doksan dokuz ismini tanımakla beraber, potansiyel olarak Allah'ın sonsuz isimlerinin olabileceğini biliyorlar. Çünkü Allah sonsuz kudret ve yetkinlikte, soyut (mücerred) bir varlık olarak sonsuz şekillerde sonsuz varlıklar olarak tecelli eder. Zaten isim, görünen belirlenen nokta demektir.

Bu sonsuz tecellilerle birlikte; Allah'ın iki temel özelliğinin ifadesi olan iki özel ismi var: *Allah ve Rahman*.

Demek eğer biz sonsuz varlığın bu iki temel niteliğini bilirsek, diğer bütün nokta özellikli tecellileri yani isimleri de biliriz. Çünkü Literatürde bu iki temel özellik, Celal ve Cemal diye ifade ediliyor. Diğer bütün isimler ise bu iki kökten dallanıyorlar, diye biliniyor.

Sakın sonsuz varlığın, bu iki nitelik üzere böyle karpuz gibi ikiye bölündüğünü sanmayın. Çünkü Celal içinde Cemal var. Cemal içinde Celal var. Ve çünkü varlıkta saf soyut olmadığı gibi, saf somut da yoktur. Hatta sonsuz soyut varlığın özel ismi olan ve hiçbir diyalektik ve azabı çağrıştırmayan dolayısıyla sonsuz güzelliğin ve ebediyetin ifadesi olan "Allah" lafzı için; *Lafza-ı Celal* denilir. Buna mukabil yaradılış, nimet, rahmet ve cemalin adı olan "Rahman" yaradılıştaki diyalektik sürecin sıcaklığından dolayı, cehennemi anlatan ayetlerin (19/68–72) öznesi ve mef'ulu olmuştur. Şöyle ki:

Rahmaniyet Süreci:

"Bütün zıtları geliştirmek için çalıştıran Rabbine (Rububiyetine) and olsun! (Yokluğu, kaçışı, inanmamayı tercih eden) o kâfirleri ve (yokluğun adı olan) şeytanları toplayacağız. Sonra onları cehenneme dayayacağız. (Ki; o yokluk kirlerini temizleyelim.) Sonra her gruptan,

Rahmana (Allah'ın diyalektik düzenine) karşı hangilerinin daha azgın olduğunu ortaya çıkaracağız. Biz hangilerinin o cehenneme dayatmaya daha layık olduğunu biliriz. Evet, sizden hiç kimse yoktur ki; mutlaka o cehennemden geçiyor, olmasın.. Hepinizin bu evrensel Cehennemden geçmesi, Rabbinin terbiye edici isminin kesin olarak gerektirdiği ve asla firesi olmayan kat'i bir Hüküm ve Kanundur. Sonra biz, kendi özünü zulüm ve dengesizlikten koruyanları kurtarıyoruz. Ve zalimleri ise orada diz çökmüş olarak bırakırız. ”(19/68–72)

Bunun yanında Zariyat suresi, 51/47–51. ayetleri bizi şöyle uyarıyor:

“Göğü değişik güç ve enerjilerle inşa ettik. Biz güçlüyüz ve genişleticiyiz.”

“Buna mukabil yeri de bir döşek gibi sermişiz. Orayı hayat için ne güzel bir beşik yapmışız.”

“Ve belki mesaj alırsınız diye her şeyi çift yaratmışız.”

“İşte eğer bu diyalektik yapıdan sıkılırsanız; soyut olan Allah'a doğru firar edin! Fakat saf soyuta gitmek de tek taraflı ise azaptır. Ben İslam ve bütünlük peygamberi olarak sizi böyle bir şeyden uyarıyorum.”

“Ve sakın bu sonsuz soyut İlahla beraber maddi somut yapıları başka bir tanrı olarak görmeyin. Böyle bir görüş ve şirk tam bir cehennem olur; Ben İslam peygamberi olarak sizi böyle bir cehennemden uyarıyorum.”

[Bakın bu son iki ayet içinde aynı cümle eğer tekrar edilmişse, demek bu tekrarın bir manası vardır. Çünkü Kur'an matematiksel bir üsluba sahiptir. İçinde hiç fazla kelime yoktur. Evet, Kur'an açıkça, saf soyutçuluk da, saf somutçuluk da azaptır, diyor. Bütün zıtları tevhid potasında eriten Kur'an bizi sırat-ı müstakime, orta yola çağırıyor; o iki azaptan dolayı bizi uyarıyor.]

Bildiğim kadarıyla İslam Tarihinde ilk olarak Allah'ın saf soyut varlık demek olduğunu İbn Arabî anlamıştır. Fakat Rahman isminin somut varlık boyutunun ismi olduğunu görememiştir. *“Varlık soyut boyutuyla çok sıkıştı; onun için, somut olarak yaratmaya geçti; işte bu somut kâinat; o soyut boyutun bir nefes almasıdır. Nitekim hadiste: ‘Yaradılış Rahmanın nefesidir.’ denilmiştir”* diyor.

Bu kardeşiniz ise, Kur'anın Rahman ismini çok mucizevî bir şekilde kullanmasından anladı ki; millet bu hadisi yanlış okumuştur. Rahman ismindeki mucizeliği görememiştir. Hadisin doğru okunuşu şöyledir:

“Yaradılış, Allah'ın somut görüntüsü demek olan Rahmanın nefsidir; yani kendisidir.” Çünkü Allah'ın nefsinden ve rahmaniyetinden söz eden beş ayet, bize bu hadisi böyle okumamızı ve anlamamızı emrediyor. Zaten arada tek bir fetha (hareke) farkı var. İşte o beş ayet:

1) Al-i İmran, 28 ve 30.. Bu iki ayet özet olarak bize der ki:

“Müminleri bırakıp dinsizleri dost edinmeyin. Kim böyle bir şey yaparsa o, sonsuzluk ve maneviyat demek olan Allah'tan hiçbir şeye sahip değildir. Çünkü Allah sonsuz olduğu kadar; somutlaşır da.. O somutlaştığında her şey görünür hale gelir. Bu somutlaşma dünyada olmazsa da ahirette olacaktır. Çünkü her şey oraya gider. Evet, Allah sizi kendisinin somut tecellisi olan nefsinden sakındırıyor.” (3/28)

“Bir gün gelir, kim iyi veya kötü ne yapmışsa onu önünde hazır olarak görür; kaçmak ister. Fakat heyhat!. İşte Allah sizi kendisinin somut yansıması olan nefisinden sakındırıyor. Çünkü bu nefiste imtihan ve diyalektik yapı fırını var. Fakat burada eğer kişiler, Allah’tan yani o sonsuz soyut ve manevi boyuttan alakasını ve bağı kesmemişse, Allah o kullara ekstradan şefkat eder.” (3/30)

Evet, bu imtihan ve diyalektik yapı sıcaktır; zordur; fakat onun sonucunda; başarı ve kazanç demek olan rahmet ortaya çıkıyor. Üstad da “Bu sonsuz uzayı varlık çiçekleriyle şenlendiren rahmettir” diyor. İşte bu gerçeği dile getiren Enam Suresi 6/12. ayet:

2) “Vahiy diliyle de ki: Göklerde (metafizik âlemde) ve yerdeki (fizik âlemdeki) her kişilik¹ ve benlik kimindir? Sen yine vahiy diliyle de ki: Bütün benlikler Allah’ın kullarıdır. Allah **kendi somut yansıması olan nefisine yasa olarak rahmeti yazmıştır**. O bu somut boyutun gerçekleşmesi için sizi ahirette toplayacaktır. Ahiret, somut yaratılış kadar bir gerçekliktir. Fakat somut yönleri demek olan nefislerini zayi edenler; kesinlikle inanmayacaktır. Çünkü iman, diyalektik ve somut yapıyı ve bunun gereği olan imtihan edilmeyi gerektiriyor. Bunlar ise bu ikili sermayelerini israf etmişlerdir.”

Nefis Kelimesinin Etimolojisi:

[Nefis kök olarak kan demektir. Kan vücudun birçok temel maddesini ve hayat fonksiyonlarını taşıdığından ve kan boşalınca insan öldüğünden insanın kanı ruhudur, diye algılanmıştır. Bu ilişkiden dolayı insanın öz varlığı demek olan kendisi ve ruhu manasında *nefis* ontolojik ve ilmi bir deyim olarak kullanılmıştır. Bu temel özellikle beraber, insan nefes almadan yaşayamadığından ruhlanma ve canlanma manasında oksijen alışverişine de nefes denilmiştir.

Kur’an, ruh kelimesini bir derece soyut olan melek, vahiy, ilim ve kültür manasında kullanmıştır. İnsanın ruhu, bilinci ve canlılığı için ise, daha çok nefis kelimesini kullanmıştır. Ve insanın derin bilinç ve hayati fonksiyonları, irade dinlemeden insanı kötülöklere doğru yönlendirdiğinden ve ilmen ruhun somut bir biçimi olan *nefis* duygusu, insanın benliğini ve kişiliğini temsil ettiğinden ve genellikle benlik azdığından Kur’anda nefis kınanmıştır. İşte bu dil kuralı üzere Allah da Kur’anda kendi somut ehadiyet tecellilerine “nefsim” diyor. Evet, nefis zirve bir kavram olduğundan başta İsa ve vahiy olmak üzere Allah’ın bin bir ehadiyet tecellisini anlatan 19. Sure olan Meryem suresi, bütün Kur’anda 57(19*3) adet geçen Rahman isminden 16’sını kullanıyor; Allah’ın somut tecelli boyutuna dikkati çekiyor. Nitekim *nefis* kelimesinin sayısal değeri de 190’dır.

İslam, madde-mana, ruh-nefis farkını kabul etmediğinden İslam’da nefsi öldürmek yoktur; sadece belli programlar dâhilinde arındırmak vardır.]

3) Birçok makale ve kitabımızda gösterdiğimiz gibi; Musa, toplumun devlet, hukuk ve sosyal somut yapılarını temsil ederken; Harun, velayet ve maneviyat sembolüdür. İşte bu bilgiyle beraber 20. Surenin 41. ayetini okursanız şu manayı görürsünüz:

¹ Yani diğer sınırlı benler, sonsuz olan Allah’ın ortağı değildirlerdir.

“Ey Musa, belli bir plan ve kader üzere geldin. Seni nefsim (somut varlığımın görünmesi) için özene özene işleyerek seçtim.”

4) “Allah’ın bu somut tecellisi olan bu varlıklar Rahmanın evladıdır, dediler.” “Bu çok iğrenç bir iddiadır.”

“Böyle bir iddia, fizik ve metafizik âlemlere zarar verdiği gibi, dağ gibi belli benliklere sahip nesnelere de zarar verir.”

“Çünkü Allah’ın bu Rahmaniyyet tecellisi o kadar sonsuzdur ki; evlat edinmek ona yakışmaz. Çünkü evlad, sınırlılık ve acizlik ifadesidir.”

“Ve göklerdeki (metafizik âlemdeki) ve yerdeki (fizik âlemdeki) bütün benlikler ona kul ve bağılıdır.”

“Allah hepsini belli sayılarla kendine bağlı dosyacıklar olarak yaratmıştır. Onlar onun ilminde sayılıdır.” “Hepsi de kıyamet günü ona hesap verecekler.”

“Fakat Rahman olan Allah, iman edip yararlı işler yapan kulları için kendisiyle onlar arasında kutsal aşk demek olan vedudiyet bağı kuracaktır.” (19/87–96)

5) İnsanlık tarih boyunca zirvelere çıkmaya çalışmıştır. Ortaçağ Felsefesi bu zirveyi Allah’a benzemek diye tarif etmiş; materyalist felsefe tabiata egemenlik diye, insanın önüne hedef koymuştur. Budizm ve İsevilik gibi manevi mistik akımlar bu Miraç noktasını, zirve-i hiçi, saf-soyut zirve diye yaşatmışlar. İslam ise ortayolda gitmek demek olan sırat-ı müstakim üzere normal gelişmeyi insana yaşatıyor. İşte baştan sona kadar konusu, İsra, Miraç ve yükseliş olan 17. Sure, 111 ayetiyle bize bu yolun ilkelerini anlatıyor ve son iki ayetiyle de bu noktayı mucizevî bir şekilde gösteriyor; şöyle ki:

“Vahiy diliyle de ki: İster Allah’ı soyut bilerek ona dua edin; ister somut bilerek ona dua edin; onunla görüşün. Nasıl dua edip görüşürseniz görüşün; fakat bilin ki; Onun bütün nokta belirlemeleri (isimleri) güzeldir. Somutluk ve soyutluk Onun sadece iki güzel niteliğidir. Ey Muhammed, sen de bu ortayolda git, namaz ve görevlerini ne çok açık, ne de çok gizlice yap. Bu ikisi arasında bir yol tutun.” (17/110)

“Sakin bu diyalektik yapıdan dolayı bu somut boyutu Allah’ın evladı veya Onun ortağı olduğunu sanma. Bütün yücelik ve kemalata sahip olan Allah evlad edinmez. İdare ve mülkiyette Onun ortağı olmaz. O asla başkasının yardımına muhtaç değildir. Kendine bazılarını yakın eder; fakat bu yakınlık ihtiyaçtan değildir. Onu daima yüce, yetkin ve aşkın bil.” (17/111)

Neden somut varlık var? Ve neden Ahiret dahi cismani olacak? gibi bir soruya Üstad Bediüzzaman şöyle beş kelime ile cevap veriyor:

1. “Allah’ın isimlerinin en kapsamlı aynası cismaniyettir.”

[İbn Arabî, cismani yapılar direkt olarak Allah’ın isimleridir, diyor. Fakat Üstad isimleri bir nevi potansiyel yetkinlik diye görüyor. Maddî, cismani yapıları ise, o yetkinlik özelliğinin yansıması olarak kabul ediyor.

Evet, cismaniyette başta kudret olmak üzere diğer bütün isimler bulunduğundan cismaniyet, en kapsamlı ayna ve tecelligah oluyor. Fakat soyut ilimde, her zaman diğer bütün yetkinlikler bulunamayabilir; bulunsa da görünmezler.]

2. “Kâinatın yaratılışındaki ilahi gayeler, en zengin ve faal olarak ikili yapıyı gerektiren cismaniyette gerçekleşiyor. Cismaniyet adeta bu amaçların odak noktasıdır.”

3. “İlahi ikram ve nimetlerin en çok çeşidi ve renkleri yine cismaniyettedir.”

4. “Yaratılışın en birinci amacı olan dua ve şükür tohumları yine cismaniyettedir. Çünkü maddi yapının birçok ihtiyacı oluyor. Her ihtiyacın görülmesi için de bir dua oluyor; sonuçta şükür ve memnuniyet gerçekleşiyor.”

5. “Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin çekirdekleri ve dosyacıkları yine cismaniyette filizleniyorlar. Adeta bir tek mana ve ruh, maddiyatla ve cismaniyetle sayısız denilebilecek kadar kopyalanıyor ve çoğalıyor.”

İşte bunun için Kur’an, Rahmaniyeti ulûhiyet ile eşit görüyor. Ve somut yaratılış her çeşidiyle ve her olayıyla nimet ve rahmet olduğundan **“Allah kendi nefsi üzerine istisnasız bir yasa olarak rahmeti yazmıştır.”**

Evet, bütün kadim büyük mütefekkirler, *Vucud hayr-ı mahzudur*. (Varlık saf iyilik ve güzelliştir) demişler. Evet, eski tabir ile sırat-ı müstakim denilen denge demek, varlık demek, sağlık demek, hayat demek, bilinç demektir.

14. Lem’ada şöyle önemli özet bir bilgi var: “Bütün kâinat ehadiyet tecellisidir. Başta Ekoloji olmak üzere yeryüzü de bir ehadiyet tecellisidir. İnsan da yoğun ve odak bir şekilde ehadiyet tecellisidir. İşte bu manayı ifade için hadiste “Allah insanı Rahman suretinde yaratmıştır.” deniliyor. Evet, kâinatta özellikle yeryüzünde sayısız bilinç ve duygu katmanları var. İnsan ise bütün varlığın bir hulasası olduğundan onda bu Rahmani duygu ve hisler daha yoğun olarak mevcuttur. Yoksa sonsuz ve soyut olarak Allah’ın şekli ve sureti olmaz.”

27. 09. 2011
Bahaeddin Sağlam